

Používanie psychovzdelávacieho materiálu o psychických ťažkostiach pre rodičov a deti v praxi

Pokyny pre úradníkov prvého kontaktu
pôsobiacich v oblasti prijímania

O pokynoch

Čo tieto pokyny obsahujú?

Tieto pokyny sú súčasťou súboru nástrojov v oblasti svojpomoci, ktorý vypracovala agentúra EUAA v rámci balíka usmernení o **duševnom zdraví a pohode žiadateľov o medzinárodnú ochranu**. Nástroje v oblasti svojpomoci môžu žiadatelia o medzinárodnú ochranu používať samostatne za predpokladu, že sú gramotní a nechcú alebo nepotrebujú poradenstvo od úradníkov pôsobiacich v mieste ich bydliska.

V týchto pokynoch sa odkazuje na príručky:

- [Ako môžem podporovať svoje dieťa v náročnom období?](#)
 - Nástroj v oblasti svojpomoci pre rodičov
- [Ako môžem riešiť situácie, keď sa mi rodičia zdajú smutní, ustarostení alebo nahnevaní?](#)
 - Nástroj v oblasti svojpomoci pre deti
- [Ako riešiť situácie, keď je môj kamarát alebo súrodenec smutný, nahnevaný alebo robí nebezpečné veci?](#)
 - Nástroj v oblasti svojpomoci pre partnerskú podporu

Prečo boli vypracované tieto pokyny?

Tieto pokyny podporujú pracovníkov prvej línie pôsobiacich v oblasti prijímania pri vytváraní povedomia u rodičov, detí a mladých žiadateľov o tom, ako podporovať rodinných príslušníkov a rovesníkov v ťažkých chvíľach vrátane prípadov vysokej miery psychických ťažkostí a nahromadenia možnej traumy.

Ako boli tieto pokyny vypracované?

Tento dokument dopĺňa uvedený súbor príručiek, ktorý bol vypracovaný s podporou odborníkov

z Belgicka, Nemecka, Grécka, Holandska a Švédska. Tieto príručky boli testované u žiadateľov o medzinárodnú ochranu, mediátorov a utečencov žijúcich najmä v Grécku a Holandsku. Počas testovania používatelia uviedli, že potrebujú návod na podporu využívania týchto príručiek v praxi.

Kto by mal používať tieto pokyny?

Hoci príručky môžu priamo využívať rodičia, deti a žiadatelia, ktorí sú maloletými osobami bez sprievodu na podporu svojich rodinných príslušníkov a rovesníkov, tieto pokyny sa zameriavajú na **odborníkov**. Sú určené na podporu pracovníkov prvého kontaktu pôsobiacich v oblasti prijímania, ako sú sociálni pracovníci, odborníci na ochranu detí, odborníci v oblasti duševného zdravia, ale aj učitelia atď., pri kontakte so žiadateľmi počas individuálnych alebo skupinových stretnutí. V situáciách, v ktorých sa uplatňuje komunitný prístup, **by vodcovia komunit** mohli využiť pokyny na zvýšenie informovanosti o témach, na ktoré sa vzťahujú príručky.

Ako tieto pokyny súvisia s inými nástrojmi agentúry EUAA?

Tento dokument a súbor nástrojov v oblasti svojpomoci, na ktoré sa vzťahuje, sú súčasťou úsilia agentúry EUAA zameraného na rozvoj vedomostí a informovanosti v oblasti **duševného zdravia a pohody** žiadateľov o medzinárodnú ochranu. Ďalšie informácie sú k dispozícii na stránke venovanej zraniteľnosti na [webovom sídle agentúry EUAA](#).

Príručky a tieto pokyny sú distribuované aj v rámci platformy EUAA [Let's Speak Asylum](#) (*Pohovorme si o azyle*), ktorá sa zameriava najmä na **poskytovanie informácií** žiadateľom o medzinárodnú ochranu.

V prípade otázok, potreby objasnenia alebo inej spätnej väzby k súboru nástrojov v oblasti svojpomoci a ich zavedeniu sa obráťte na vulnerablegroups@euaa.europa.eu.

Obsah

3

- > Ako používať tieto pokyny
- > Účel príručiek
- > Facilitácia

4

- > Načasovanie, prostredie a obsah

9

- > Ďalšie dôležité aspekty a základné ochranné opatrenia

Ako používať tieto pokyny

Obsah, pripomienky a tipy zdieľané v príručkách môžu slúžiť ako podnety na diskusiu o konkrétnej otázke v rámci individuálnych alebo skupinových stretnutí. Tieto pokyny obsahujú niekoľko základných usmernení o tom, ako používať príručky v takýchto prostrediach.

Všetky tri príručky sa zaoberajú témou psychických ťažkostí, vrátane psychických ťažkostí po prežití traumatických udalostí, a to z pohľadu troch rôznych cieľových skupín: rodičov, detí a súrodencov/ vrstovníkov.

Úradníci prvého kontaktu môžu používať príručky a tieto pokyny na organizovanie individuálnych alebo skupinových stretnutí so komunitou žiadateľov na tieto témy:

- rodičovstvo;
- psychické ťažkosti alebo trauma;
- ako znížiť riziko negatívnych spôsobov vyrovnávania sa počas veľmi náročných období (napr. po príchode);
- ako si všimnúť, že niekto nie je emocionálne v poriadku (napr. príznaky depresie);
- ako zostať v bezpečí, keď sa u niekoho prejaví problematické správanie (napr. začne piť alkohol).

Účel príručiek

Cieľom týchto troch príručiek je podporiť rodičov, deti a rovesníkov, ktorí prišli do Európy a spozorujú, že správanie ich rodinných príslušníkov alebo kamarátov sa výrazne zmenilo. Zmena sa môže prejavovať rôznymi spôsobmi a niektoré osoby môžu byť ovplyvnené viac ako iné. Tieto nástroje poskytujú základné tipy a pripomienky týkajúce sa toho, ako podporiť tieto osoby pri tom, aby sa cítili lepšie, a navrhnú, kedy môže byť žiadúce požiadať o odbornú podporu.

Tieto nástroje sa snažia rozvíjať základnú **gramotnosť v oblasti duševného zdravia** a odpovedať na otázky ako „Ako viem zistiť, že niekto z mojich blízkych má ťažkosti?“. Zameriavajú sa aj na posilnenie vlastnej a skupinovej **účinnosti a odolnosti** zúčastnených osôb.

Fungujú ako nástroje z oblasti svojpomoci a sú navrhnuté tak, aby ich mohli používať samotní žiadatelia. Môžu sa však vyskytnúť situácie, keď sa žiadatelia budú cítiť lepšie, ak budú obsah preberať s inými osobami. Preto sa o nich môže diskutovať aj na individuálnych alebo skupinových stretnutiach pod vedením odborníka.

Tieto nástroje sa takisto snažia upriamiť pozornosť na faktory týkajúce sa **ochrany a neškodenia**, a to najmä pokiaľ ide o deti. Cieľom je zabezpečiť, aby sa deti najskôr chránili samy pred tým, ako sa pokúsia podporiť iné osoby, ktoré by ich inak mohli dostať do potenciálne nebezpečnej, násilnej situácie alebo situácie, v ktorej sú zneužívané.

Facilitácia

Facilitátori a tlmočenie na skupinových stretnutiach

Ak sa príručky používajú na **vytváranie povedomia** v kontexte **skupinových stretnutí**, skupina by nemala mať viac ako **10 – 15 žiadateľov**, aby bola možná zmysluplná diskusia.

Odporúča sa mať **jedného hlavného facilitátora**, ktorý vedie diskusiu, a **pomocného facilitátora**, ktorý zostáva viac v pozadí a robí si poznámky. Pomocný facilitátor okrem toho sleduje dynamiku skupiny (napr. či sa u niektorých žiadateľov v súvislosti s konkrétnou témou objavuje napätie alebo iné emócie), zaznamenáva akékoľvek postrehy a v prípade potreby ich oznamuje facilitátorovi.

Ak je potrebný **tlmočník**, skupina by mala byť menšia a nemala by mať viac ako **4 až 6 žiadateľov**. Dôvodom je, že preklad si vyžaduje určitý čas, a ak je počet osôb, ktoré potrebujú tlmočenie, vyšší ako 4 až 6, existuje riziko, že čas vyčlenený na diskusiu nebude dostatočný.

V prípade menších skupín s podporou tlmočníka nemusí byť potrebný asistent facilitátora. Je na facilitátorovi, aby rozhodol, kto je potrebný na podporu procesu pri každej skupine žiadateľov. Osvedčeným pravidlom je uistiť sa, že facilitátor, pomocný facilitátor a tlmočník spolu neprevyšujú počet skutočných účastníkov.

Tlmočníci by sa mali na úlohu pripraviť tak, že si vopred prečítajú príručky, aby sa uistili, že je im obsah jasný, a aby sa naučili správnu slovnú zásobu. Je dôležité pripomenúť tlmočníkovi, aby doslovne a bez zaujatosti preložil to, čo sa hovorí.

Facilitátori sa musia vyznať v zvyšovaní informovanosti v kontexte skupinového prostredia. Ak sú účastníkmi žiadatelia, ktorí sú deťmi, facilitátori by mali mať dobré znalosti o ochrane dieťaťa a zaistení bezpečnosti dieťaťa.

Načasovanie, prostredie a obsah

Načasovanie

Skupinové aj individuálne stretnutia by mali byť naplánované v čase, keď sa účastníci môžu zúčastniť bez problémov alebo rozptýlenia (napr. po práci/škole alebo v prípade rodičov, keď sú deti v škole). **Trvanie každého stretnutia** by nemalo presiahnuť 1,5 hodiny. Pri dlhšom trvaní pozornosť upadá a účastníci môžu byť zaneprázdnení inými činnosťami.

Miesto

Miesto konania stretnutí by sa malo prediskutovať s účastníkmi. V ideálnom prípade by miesto malo byť bezpečné, ľahko prístupné, a to aj pre osoby s telesným postihnutím, a malo by umožňovať súkromie. Účastníci a facilitátori môžu sedieť na stoličkách v kruhu, aby sa zabezpečilo, že každý každého bez problémov vidí aj počuje. Ak sú v skupine rodičia a menšie deti, užitočnou alternatívou môže byť sedenie na zemi na koberci (ak je to kultúrne vhodné), aby sa deti mohli pohybovať a hrať v blízkosti svojich rodičov bez toho, aby rušili priebeh stretnutia.

Zloženie skupiny a skupinové stretnutia

Pri vytváraní **skupiny** by facilitátori mali zväžiť faktory, ako sú jazyky, ktorými sa bude rozprávať, pohlavie, vek, ako aj kultúrne a náboženské pozadie účastníkov. Pri organizovaní stretnutí pre rodičov by sa tiež malo posúdiť, či by sa obaja rodičia mali zúčastniť na tom istom stretnutí, alebo by bolo lepšie ich oddeliť. Cieľom je vyhnúť sa situáciám, v ktorých by potenciálne rozdielne prístupy k rodičovstvu mohli viesť k hádkam, ktoré by mohli ešte viac vyhrotiť situáciu doma a ohroziť blaho dieťaťa.

Skupinové stretnutia sú užitočným formátom, ktorý umožňuje žiadateľom stretnúť sa a podeliť sa nielen o problémy, ktorým čelia, ale aj o nádeje, dôležité informácie alebo sa jednoducho zabaviť a odpútať pozornosť od každodenného života v prijímacom centre. Výhodou toho, že takéto stretnutia vedie facilitátor, je, že účastníci sú chránení: napríklad keď skupina diskutuje o zložitej téme a je potrebný zásah úradníkov prvého kontaktu. Skupinové stretnutia sú tiež príležitosťou pre facilitátorov identifikovať žiadateľov, ktorí sú potenciálne zraniteľní na viacerých úrovniach a môžu si vyžadovať následné opatrenia.

Skupinové stretnutia sú dobrým spôsobom, ako spoločne rozpracovať určité témy a uvedomiť si, že človek „nie je sám“. Poskytujú žiadateľom platformu, aby sa podelili o svoje vedomosti a učili sa jeden od druhého. Môže to viesť k posilneniu na mnohých úrovniach. Takéto stretnutia môžu okrem iného podporiť vytváranie nových priateľstiev a kontaktov s inými žiadateľmi a v ideálnom prípade viesť k vytvoreniu sietí sociálnej podpory.

Vždy, keď sa zistí, že skupinové sedenia sú najlepším formátom, je dôležité zabezpečiť, aby sa účastníci na začiatku skupinových sedení dohodli na vlastných **pravidlách v skupine**. Tieto pravidlá sa sformulujú raz a budú sa uplatňovať vždy, keď sa skupina zide (buď len raz alebo na viacerých stretnutiach skupiny).

Príklad pravidiel v skupine

- ✓ Rešpektujte sa navzájom.
- ✓ Dovoľte každému hovoriť, ale zároveň umožnite účastníkom len počúvať.
- ✓ Neexistujú žiadne zlé, správne alebo dôležitejšie názory. [Jedinou výnimkou je, ak niekto obhajuje telesné tresty. V tomto prípade by facilitátor mal citlivým spôsobom zasiahnuť a vysvetliť, že žiadna forma násilia nikdy nie je prijateľná.]
- ✓ Každý môže slobodne vyjadrovať svoje myšlienky.
- ✓ Účastníci nemôžu prichádzať a odchádzať zo stretnutí podľa vlastného uváženia.
- ✓ Počas stretnutia sa netelefonuje.
- ✓ Telefóny sú v tichom režime.
- ✓ **Dôvernosť:** všeobecné témy uvedené v príručkách možno zdieľať s ostatnými členmi komunity. Osobné záležitosti, o ktorých rozprávajú účastníci, by však mali zostať v rámci skupiny.
- ✓ Skupinové stretnutia by mali byť bezpečným priestorom na zdieľanie myšlienok a obáv.

Nedostatkom skupinových stretnutí je potenciálna chýbajúca dôvernosť. Účastníci môžu „zabudnúť“ na pravidlá v skupine vrátane zásady dôvernosti. Preto majú facilitátori pripomenúť členom skupiny, aby nerozprávali o veľmi osobných skúsenostiach, pretože skupinové stretnutia nie sú poradenským stretnutím. Veľmi dôležité/osobné témy sa môžu riešiť po stretnutí s facilitátormi. Hoci by sa skupinové stretnutia mali považovať za „bezpečné“ priestory na učenie sa a zdieľanie, nikdy nie je možné zabezpečiť, aby sa prediskutované informácie nedostali aj k iným členom komunity, a to so sebou prináša riziko.

V niektorých prípadoch by mohli byť užitočné súkromné rodinné sedenia, na ktorých by sa stretli rodič a dieťa, ktorí pociťujú emocionálne ťažkosti a rôzne spôsoby vyrovnávania sa s touto situáciou. V tomto prípade by mal byť facilitátorom sociálny pracovník alebo odborník v oblasti duševného zdravia. K takémuto usporiadaniu sa však je potrebné dopracovať postupne, najprv možno začať individuálnymi stretnutiami a potom spojiť účastníkov v závislosti od kontextu a výziev, ktorým čelia.

Obsah

V týchto príručkách sa uvádzajú **základné príznaky** a niektoré **časté reakcie**, ktoré si možno všimnúť, keď dieťa, tínedžer, kamarát, súrodenec alebo rodič potenciálne majú ťažkosti. Témy uvedené v nástrojoch zahŕňajú celý rad potenciálnych prípadov ťažkostí, ako aj tipy a pripomienky k tomu, ako reagovať. Nie všetci žiadatelia budú všetky oblasti považovať za rovnako zaujímavé a zahrnutý obsah nie je vyčerpávajúci. Je preto žiadúce, aby facilitátori vyzvali žiadateľov, aby uviedli svoje vlastné príklady a návrhy týkajúce sa toho, čo by mohlo byť užitočné alebo nie.

Vo všeobecnosti by sa diskusia v skupine mala týkať obsahu, ktorý je užitočný pre tých, ktorí sa na nej zúčastňujú. Preto si **účastníci** budú **vyberať, budú usmerňovať** a do istej miery **riadiť, čoho sa bude stretnutie týkať**.

Cieľom stretnutí je poskytnúť účastníkom nástroje na podporu ich rodinných príslušníkov a priateľov pri tom, aby sa cítili lepšie. Pokiaľ ide o deti, najdôležitejšou informáciou, ktorú je potrebné sprostredkovať, je, že deti musia uprednostňovať svoju vlastnú bezpečnosť.

Ako zdieľať obsah?

V závislosti od zloženia skupiny a potrieb účastníkov môžete **zdieľať obsah** príručiek rôznymi spôsobmi. Ďalej sú uvedené rôzne možnosti.

- Každému účastníkovi poskytnite vytlačенú verziu nástroja, aby si ju skupina mohla prečítať spoločne.
- Ak je to možné, premietnite obsah na stenu a spoločne ho prečítajte nahlas v jazyku účastníkov (v prípade potreby použite preloženú verziu a podporu tlmočníka). Ako facilitátor sa budete musieť držať verzie v jazyku vášho členského štátu.
- Vopred vyberte niekoľko strán, vytlačte ich ako plagáty a umiestnite ich na steny miestnosti stretnutia. Účastníci sa môžu prejsť popri plagátach a diskutovať vo dvojiciach/menších skupinách o tom, čo videli, prečítali, čomu porozumeli, ako aj o ďalších bodoch, ktoré by chceli pridať. Diskusia potom bude pokračovať vo väčšej skupine.
- Vytlačte príznaky, pripomienky a tipy na kartičky a umiestnite ich hore nohami doprostred skupiny účastníkov. Účastníci si vyberú kartičky, prečítajú ich nahlas (alebo ich prečíta facilitátor/tlmočník), zamyslia sa a diskutujú v skupine.

Ako diskutovať o obsahu s účastníkmi

V záujme zmysluplnej diskusie je dôležité zabezpečiť, aby sa zdôraznili **vekové**, **rodové** a **kultúrne** rozdiely.

O ďalších návrhoch k tomu, ako rodičia a deti bežne rozpoznávajú, že niekto nie je v poriadku, ako reagujú a na koho sa obracajú, možno diskutovať počas následných stretnutí (individuálnych alebo skupinových). Na zabezpečenie **prístupu zohľadňujúceho kultúru, vek a pohlavie** sa odporúča zoskupiť návrhy podľa miesta pôvodu, pohlavia, náboženského zázemia a veku žiadateľov.

Ak účastníci nevyjadria žiadne preferencie, ktorým oblastiam z príručiek by sa chceli venovať, môžete postupovať takto:

- postupujte **podľa príznakov a reakcií a tipov** a venujte sa jednej oblasti v rámci jedného stretnutia; alebo
- **Zoskupte obsah** a venujte sa 2 alebo 3 oblastiam na jednom stretnutí, alebo
- venujte sa celému nástroju **naraz** (facilitátor prečíta príručku spolu s účastníkmi a odpovie na prípadné otázky).

Môžete si vybrať ktorúkoľvek z uvedených možností v závislosti od dynamiky skupiny, porozumenia a potrieb účastníkov.

Poznámka pre facilitátora

V nasledujúcej časti nájdete návrhy, ako postupovať pri vedení skupinových stretnutí a ako zapojiť žiadateľov do diskusie o jednotlivých príručkách.

Ako môžem podporovať svoje dieťa v náročnom období?

Vedenie stretnutia s rodičmi s cieľom prediskutovať správanie a pohodu ich malého dieťaťa/tinedžera

Úvodné cvičenie

Pokúste sa začať jednoduchým cvičením a opýtať sa účastníkov, aké sú ich záľuby a aké

je ich obľúbené jedlo. Na záver položte otázku, odkiaľ pochádzajú. Účastníci sa v krátkosti podelia o informácie o sebe. Takéto cvičenie sa dá zorganizovať hravým spôsobom a nemalo by trvať dlhšie ako 10 minút. Záverečná otázka „Odkiaľ ste?“ pomáha facilitátorovi prejsť na ďalšiu tému.

Facilitátor poukáže na jednotlivé krajiny, regióny a mestá, z ktorých účastníci pochádzajú, a naznačí, že v dôsledku tejto rôznorodosti môžu existovať aj rozdiely v tom, ako si všimneme, že niekto nie je v poriadku, a čo môžeme urobiť, aby sme ho podporili. Facilitátor sa opýta:

- Tam, odkiaľ pochádzate, ako si ľudia zvyčajne uvedomia, že niekto v rodine nie je v poriadku?
- Čo zvyčajne robia rodičia, keď vidia, že ich deti sú znepokojené?

- Čo zvyčajne robia rodičia, aby sa ich dieťa cítilo lepšie, keď je smutné alebo znepokojené? Čo fungovalo vo vašom prípade?
- Fungujú v mieste, kde teraz žijete, nejaké podporné mechanizmy, ktoré by mohli byť užitočné?

Ako facilitátor si všimajte, či členovia skupiny vedia uviesť nejaké formálne podporné služby (napr. sociálni pracovníci, zdravotné sestry), ktoré sú v centre k dispozícii a ktoré by potenciálne mohli byť užitočné pre všetkých členov skupiny. Môžete si tiež overiť dostupnosť neformálnej podpory, napr. starších ľudí, ktorí sa stretávajú s mládežou a pomáhajú rodičom s výchovou, náboženských vodcov, iných členov komunity atď.

Nasledujúce dve príručky sú určené deťom vo veku 12 – 17 rokov, môžu sa však používať aj pri mladých dospelých. Ak je skupina účastníkov zložená z detí mladších ako 12 rokov, facilitátori budú musieť prispôbiť jazyk veku účastníkov. Musia tiež zabezpečiť najlepší záujem dieťaťa, pokiaľ ide o to, čo sa môže/čo by sa malo zdieľať a o čom by sa malo diskutovať, s ohľadom na vek a vývojové

Ako môžeme riešiť situácie, keď sa mi rodičia zdajú smutní, ustarostení alebo nahnevaní?

Facilitácia stretnutia s deťmi s cieľom prediskutovať správanie alebo pohodu ich rodičov

Úvodné cvičenie

Pokúste sa začať jednoduchým cvičením a opýtať sa účastníkov, aké sú ich záľuby a aké je ich obľúbené jedlo.

Na záver položte otázku, odkiaľ pochádzajú. Účastníci sa v krátkosti podelia o informácie o sebe. Takéto cvičenie sa dá zorganizovať hravým spôsobom a nemalo by trvať dlhšie ako 10 minút. Záverečná otázka „Odkiaľ ste?“ pomáha facilitátorovi prejsť na ďalšiu tému.

Facilitátor poukáže na jednotlivé krajiny, regióny a mestá, z ktorých účastníci pochádzajú, a naznačí, že v dôsledku tejto rôznorodosti môžu existovať aj rozdiely v tom, ako si všimneme, že niekto nie je v poriadku, a čo môžeme urobiť, aby sme boli v bezpečí a poskytli podporu. Facilitátor sa opýta:

- Ako zistíte, že dospelý nie je v poriadku a možno potrebuje pomoc?
- Ako sa správajú dospelí, keď nie sú v poriadku? Čo robia inak ako zvyčajne?

Zastavte sa a všimajte si, o čom rozpráva skupina mladých ľudí. Pokračujte slovami:

- Podelili ste sa o niektoré príklady, napríklad „správajú sa zvláštne, konajú inak, ako obvykle atď.“ [facilitátor sa odvoláva na príklady, ktoré uviedli účastníci]. Napadá vám niečo, čo môžu dospelí robiť, na čo by si deti mali dávať pozor, aby zostali v bezpečí?

Facilitátor pozorne počúva mladých ľudí a všiema si, o čom rozprávajú. Facilitátor sa snaží opatrne prepojiť to, čo bolo všeobecne povedané o dospelých, so správaním rodičov aj pomocou príkladov z príručiek. Je dôležité **neodkazovať** na rodičov detí prítomných v skupine. Deti nesmú mať pocit, že sa verejne diskutuje o ich osobnej situácii. Facilitátor môže napríklad povedať:

- Podelili ste sa o veľa vecí. Niekedy sa takto môžu správať aj rodičia.

Facilitátor poukazuje na príznaky depresie, napr. keď človek nemá záujem zapojiť sa do žiadnych aktivít, nestará sa o deti tak, ako predtým. To by malo vyvolať diskusiu o tom, že ťažké skúsenosti môžu viesť človeka k tomu, že sa začne

štádium dieťaťa. Z týchto prvkov bude vychádzať aj formát, ktorý sa použije. Napríklad čítanie obsahu nemusí fungovať pri malých deťoch. Neodporúča sa diskutovať o obsahu týchto príručiek s deťmi mladšími ako 8 rokov. V každom prípade pracovníci, ktorí pracujú s mladšími deťmi, musia mať príslušné zručnosti.

správať inak. Rodič môže byť napríklad istý čas uzavretejší, podráždený, netrpezlivý a úzkostlivý. Je to normálne a malo by sa to opäť zmeniť.

Je dôležité zdôrazniť, že násilie páchané na dieťati (fyzické, slovné, psychické alebo dokonca sexuálne) sa **nikdy** nemôže ospravedlňovať. Nie je prijateľné, aby sa rodič uchýlil k násiliu. Mladým účastníkom je potrebné zdôrazniť, že hoci je normálne, že rodič možno kvôli náročným podmienkam nemusí byť vždy zdvorilý, milý a úctivý, násilie je neprijateľné.

Ako facilitátor sa uistite, že účastníci sú si vedomí dôležitosti toho, že majú zostať v bezpečí. Poukážte preto na podporné služby dostupné v ubytovacom zariadení pre deti, ktoré žijú s rodičom/opatrovateľom, ktorý je agresívny alebo má problémy.

Vynasnažte sa, aby deti v rámci skupiny zdieľali **užitočné informácie** o tom, ako zostať v bezpečí. Môžu spomenúť jednotlivcov (napr. opatrovníkov), inštitúcie, linky pomoci atď., na ktoré sa môžu obrátiť so žiadosťou o podporu. **Postupujte opatrne a pýtajte sa na existujúce podporné mechanizmy len vtedy, ak ste si istí, že podpora je naozaj k dispozícii.** Ak viete, že deti budú odkázané samy na seba, skúste zistiť, ako sa dá zorganizovať **podpora komunity**, ktorá by pomohla v náročných situáciách.

Je dôležité, aby deti nerozprávali o svojich osobných skúsenostiach. **Skupinové stretnutie nie je poradenským stretnutím.** Ide o všeobecnú diskusiu o príznakoch ťažkostí u blízkych osôb. Ak si facilitátor všimne, že vzhľadom na osobné dôsledky je potrebný dôkladnejší rozhovor, informuje dieťa/člena skupiny, že sa môžu obrátiť na facilitátora(-ov) a podeliť sa o svoje osobné obavy **po** stretnutí.

Ako riešiť situácie, keď je môj kamarát alebo súrodenec smutný, nahnevany alebo robí nebezpečné veci?

Facilitácia stretnutia s deťmi s cieľom prediskutovať správanie alebo pohodu ich kamarátov/súrodencov

Úvodné cvičenie

Pokúste sa začať jednoduchým cvičením a opýtať sa účastníkov, odkiaľ pochádzajú, aké sú ich záľuby, aké

je ich obľúbené jedlo, atď. Účastníci sa v krátkosti podelia o informácie o sebe. Takéto cvičenie sa dá zorganizovať hravým spôsobom a nemalo by trvať dlhšie ako 10 minút. Potom poukážte na to, že každý z nás má iné skúsenosti, ale všetci dokážeme rozoznať, keď sa niekomu nedarí. Vyzvite deti, aby uviedli príklady bez toho, aby sa podelili o svoje osobné príbehy. Môžete sa opýtať:

- Ako si viete všimnúť, že kamarát alebo súrodenec nie je v poriadku?

Ako facilitátor sa snažte deti upozorniť na to, čosi môžu všimnúť v správaní, ale aj na to, čo môžu počuť: napr. ak kamarát/súrodenec zmenil spôsob reči (používa škaredé slová, hovorí agresívne) alebo začal hovoriť o témach, ako sú gangy, drogy a podobne.

Diskutujte s mladými ľuďmi o tom, aké dôležité je byť lojalný voči kamarátovi, pokiaľ to nikoho neohrozuje. Poukážte na to, že je dôležité si všimnúť, keď je kamarát/súrodenec v nebezpečenstve. V takom prípade je vhodné obrátiť sa na dôveryhodnú dospelú osobu a požiadať ju o radu.

Ako facilitátor sa pripravte na bežné negatívne spôsoby vyrovnávania sa so situáciami, ktoré si osvojujú mladí ľudia v prostredí, v ktorom pracujete. Pozorne počúvajte skupinu a zisťujte, aké ďalšie informácie by ste mohli členom skupiny poskytnúť. V závislosti od toho, o čom sa diskutuje, možno budete chcieť poskytnúť informáciu o ponukách podpory súvisiacich so zdravím, plánovaním rodiny, psychosociálnymi službami, vzdelávaním, klubmi domácich prác, športovými aktivitami, hudbou/umeleckými/kultúrnymi aktivitami pre deti/mladých ľudí, rehabilitačnými službami (vrátane v súvislosti s užívaním drog).

Skupinové stretnutia nie sú poradenskými stretnutiami. Preto by sa o osobných skúsenostiach malo diskutovať s dotknutou osobou **po** skončení skupinového stretnutia. **Hlavnou obavou je bezpečnosť a ochrana dieťaťa/dospievajúceho.** Uistite sa, že konkrétne prípady (žiadatelia, ktorí potrebujú podporu) sú postúpené prípadnému príslušnému poskytovateľovi služieb. Nezabudnite, že o týchto možnostiach hovoríte s dieťaťom **len** vtedy, ak sú tieto služby skutočne dostupné.

Počas skupinových sedení je potrebné, aby facilitátori brali na vedomie, to čo hovoria žiadatelia a flexibilne ich príspevky začleňovali do diskusie. Ak sa príklady,

ktoré uviedli priamo účastníci, ukážu ako lepšie na začatie zmysluplnej konverzácie, je lepšie použiť príklady od účastníkov, a neodkazovať na príručku.

Ďalšie dôležité aspekty a základné ochranné opatrenia

- Účastníci sú informovaní o účele individuálnych alebo skupinových stretnutí. Načasovanie je spoločne dohodnuté a účasť je dobrovoľná.
- Ak sa deti zúčastňujú skupinových stretnutí, je o tom informovaný ich opatrovateľ a súhlasí s tým.
- Všetkým účastníkom sa poskytuje rovnaký priestor na to, aby sa podelili o svoje myšlienky, ale nikto nie je tlačeneý alebo nútený aktívne sa zúčastniť na diskusii. Skupinové diskusie by mali byť vyvážené a nemali by v nich dominovať jeden člen skupiny alebo členovia len jedného pohlavia.
- Hoci za niektorých okolností môže byť užitočné mať zmiešané skupiny (napr. obaja rodičia sa zúčastňujú na tom istom stretnutí skupiny alebo sa vytvorí zmiešaná skupina tínedžerov), vo všeobecnosti sú vhodnejšie a bezpečnejšie homogénne skupiny. Platí to najmä vtedy, keď sa o rodičovstve alebo rodových rolách diskutuje ako o súčasť širšieho balíka podpory pre rodičov. Preto by facilitátor mal dôkladne analyzovať situáciu pred tým, ako sa rozhodne, či sa páry zúčastnia na tom istom sedení. Prístup „neškodenia“ by sa mal zabezpečiť pre všetkých účastníkov.
- O diskusných príspevkoch sa nediskutuje v zmysle „správne alebo nesprávne“. Skupinové prostredie by sa malo považovať za spoločnú platformu na učenie sa o tom, čo funguje lepšie alebo horšie. Výnimkou sú prípady, keď niektorí členovia skupiny podporujú telesné tresty detí alebo iné formy násillia, aby „napravili“ dieťa alebo kamaráta. V takom prípade by facilitátor mal zasiahnuť citlivým spôsobom a prezentovať alternatívy k takémuto trestu. Facilitátori si musia byť vedomí toho, že v niektorých krajinách pôvodu žiadateľov môžu byť fyzické tresty stále legálne, a to aj na školách. Hoci sa má podporovať prístup **nulovej tolerancie voči násilliu**, musí sa to robiť **citlivým spôsobom**. Pri diskusii s rodičmi sa treba zamerať na to, aby dialóg zostal otvorený a aby sa diskutovalo o „dobrých zručnostiach z oblasti rodičovstva“. Cieľom je zabezpečiť bezpečnosť detí. Na tento účel bude možno potrebné prediskutovať, čo je v kontexte EÚ prijateľné.
- **Stredobodom** diskusií by vždy malo byť to, čo **pomáha** účastníkom pri tom, aby sa ich dieťa, oni sami, ich rodinní príslušníci alebo priatelia cítili bezpečnejšie a lepšie. Ak sú príklady uvedené v nástrojoch užitočné pre účastníkov, môžu sa použiť v diskusii. Ak sú v diskusii užitočnejšie príklady, ktoré uvádza skupina, je úplne v poriadku ich použiť.
- Ak účastník na stretnutí je vo vážnych ťažkostiach, mala by sa mu venovať okamžitá pozornosť zo strany špecializovaných podporných zamestnancov a mala by sa mu poskytnúť individuálna podpora. V tomto prípade sa obsah príručiek môže zdieľať počas individuálneho stretnutia, ak sa to považuje za užitočné. Facilitátori by sa mali vyhýbať diskusiám o veľmi osobných záležitostiach súvisiacich s rodinnou krízou v skupinovom prostredí. Slúži to na ochranu dotknutého rodiča, dieťaťa alebo kamaráta a na zabezpečenie toho, aby sa ich problémy ďalej nešírili v komunite.
- Ak sú tlmočníci súčasťou komunity žiadateľa, facilitátori budú musieť mať na pamäti, že môžu čeliť podobným problémom ako ostatní členovia skupiny. Preto sa odporúča, aby ste po skončení stretnutí absolvovali debriefing s tlmočníkom.
- Facilitátor aj pomocný facilitátor by si mali poznačiť body diskusie, ktoré by chceli skontrolovať u žiadateľov v núdzi a/alebo u ich detí, súrodencov a kamarátov.
- V kritických situáciách (napr. pri pokuse o samovraždu) sa majú informácie poskytnúť ostatným kolegom, pri zabezpečení súkromia žiadateľa. Môže byť prípadne potrebný súhlas rodinných príslušníkov alebo opatrovateľov, aby bola možná účinná a bezpečná podpora všetkých účastníkov.

Agentúra Európskej únie pre azyl (EUAA) ani žiadna osoba konajúca v mene agentúry EUAA nezodpovedá za prípadné použitie informácií obsiahnutých v tejto publikácii.

Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2024

PDF ISBN 978-92-9410-332-1 doi:10.2847/479632 BZ-09-23-324-SK-N

© Agentúra Európskej únie pre azyl (EUAA), 2024

Ilustrácia titulnej strany: ©Mary Long/stock.adobe.com; ©KeronnArt/stock.adobe.com; ©The img/stock.adobe.com; ©Good Studio/stock.adobe.com; ©Natalia/stock.adobe.com, strana 3 až 6: ikony © Panuwat/stock.adobe.com, strana 5: ©iStock.com/vasabii, strana 6: ©Mary Long/stock.adobe.com; ©KeronnArt/stock.adobe.com, strana 7: ©The img/stock.adobe.com, strana 8: ©Good Studio/stock.adobe.com; ©Natalia/stock.adobe.com.

Reprodukcia je povolená len s uvedením zdroja. Na akékoľvek použitie alebo reprodukciu fotografií alebo iného materiálu, ktorý nie je predmetom autorského práva Agentúry Európskej únie pre azyl, je potrebné povolenie priamo od držiteľov práv.

■ Úrad pre vydávanie publikácií
Európskej únie

